

Geachte Kamerleden,

Wij schrijven u namens de Nederlandse Vereniging van Strafrechtadvocaten (NVSA) en de Nederlandse Vereniging van Jonge Strafrechtadvocaten (NVJSA). Op woensdag 6 maart 2024 staat een plenair debat gepland over de wijziging van de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) in verband met aanvullende maatregelen tegen georganiseerde criminaliteit tijdens detentie. Omdat uw namen op de sprekerslijst staan, richten wij deze brief aan u.

Op 6 december 2022 legde de minister het conceptwetsvoorstel tot wijziging van de Pbw in verband met aanvullende maatregelen tegen georganiseerde criminaliteit in detentie aan de Nederlandse Orde van Advocaten (NOvA) ter consultatie voor. Op 3 januari 2023 stuurde de NOvA het advies van zijn wetgevingsadviescommissie strafrecht op.¹ Deze zomer heeft de minister het wijzigingsbesluit Penitentiaire maatregel en het Besluit politiegegevens aan de NOvA voorgelegd. Op 6 november 2023 stuurde de NOvA het aanvullende advies van zijn adviescommissie op.²

De NVSA en de NVJSA sluiten zich bij de overwegingen van de adviescommissie aan en wij verzoeken u de inhoud hiervan bij het debat woensdag te betrekken. In de strafrechtadvocatuur en onder gedetineerden leven grote zorgen over de voorgestelde wijzigingen van de Pbw. In deze brief lichten wij enkele van deze zorgen kort toe.

Om te beginnen wensen wij te benadrukken dat (strafrecht)advocaten zijn gebonden aan in de Advocatenwet vastgelegde kernwaarden. Het tuchtrecht waarborgt dat advocaten zich aan deze kernwaarden houden. Daarnaast werkt de Nederlandse orde van advocaten samen met het ministerie van Justitie en Veiligheid en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid aan het vergroten van de veiligheid en weerbaarheid van de advocatuur. Hiervoor is de Taskforce Bescherming tegen ondermijning opgericht en worden speciale weerbaarheidstrainingen gegeven om advocaten weerbaarder en bewust te maken van de mogelijke risico's van hun bijstand aan (gedetineerde) cliënten. Wij wensen te benadrukken dat veruit de meeste advocaten hun werk elke dag op integere wijze uitoefenen. Het voorgestelde sleepnet aan wijzigingen heeft een enorm bereik, zonder dat duidelijk is hoe deze het gestelde – op een uitzonderlijke zaak gebaseerde - probleem oplossen.

Allereerst maken de voorgestelde wijzigingen een ingrijpende inbreuk op het vrije en vertrouwelijke verkeer tussen een gedetineerde en diens advocaat. Voorgesteld wordt om visueel toezicht in te voeren voor alle gedetineerden in een EBI of AIT-regime. Er vindt geen afweging plaats per individuele gedetineerde. De camerabeelden worden in beginsel direct na het gesprek gewist, maar als een medewerker van de inrichting aanleiding ziet het gesprek tussen de gedetineerde en zijn advocaat te onderbreken, blijven de beelden bewaard voor de duur van de beklag- en eventuele beroepsprocedure.

De voorgestelde wijzigingen zijn in strijd met het uitgangspunt dat communicatie tussen een verdachte en diens advocaat vertrouwelijk is. Verdachten hebben ook volgens Europese regelgeving recht op vertrouwelijke communicatie met hun advocaat (Richtlijn 2013/48/EU en art. 48 lid 2 Handvest EU). Artikel 3 lid 3 sub a van genoemde EU Richtlijn garandeert het recht de advocaat onder vier ogen te ontmoeten en met hem te communiceren. Ingevolge artikel 3 lid 6 sub a en b van genoemde Richtlijn

¹ https://www.advocatenorde.nl/juridische-databank/details/wetgevingsadviezen/1923?terug=%2Fjuridische-databank%2Fwetgevingsadviezen%3Fpagina%3DPaged%253DTRUE%2526p_Datum_x0020_aanbieding%253D2023-01-18T23%253A00%253A00%26limiet%3D10%26vorige%3DPaged%253DTRUE%2526p_Datum_x0020_aanbieding%253D2023-04-13T22%253A00%253A00

² <https://www.advocatenorde.nl/juridische-databank/details/wetgevingsadviezen/1957?terug=%2Fjuridische-databank%2Fwetgevingsadviezen%3Flimiet%3D10%26vorige%3D>

zijn op dit recht alleen in uitzonderlijke omstandigheden, en uitsluitend in de fase van het voorbereidend onderzoek, tijdelijke afwijkingen mogelijk.

Niet onderbouwd is waarom een dergelijk vergaande inbreuk op de vertrouwelijkheid noodzakelijk is in elke stand van de procedure en voor gesprekken tussen *alle* advocaten en gedetineerden in een EBI of AIT-regime. Ook (juist) verdachten van de meest ernstige feiten hebben recht op adequate en daarmee vertrouwelijke rechtsbijstand. Alleen als aan dit vereiste is voldaan, is sprake van een legitiem strafproces.

Daarnaast is in de conceptvoorstellen niet onderbouwd waarom direct visueel toezicht of toezicht zonder registratie van de gesprekken onvoldoende is. Uit het conceptbesluit volgt bovendien dat het Openbaar Ministerie de beelden kan vorderen in het kader van een opsporingsonderzoek. Niet ondenkbaar is dus dat de gedetineerde - die in bezwaar of beroep gaat tegen het afbreken van het gesprek – de procedure wint, maar dat het Openbaar Ministerie ondertussen de al gevorderde beelden van het vertrouwelijk overleg tussen de advocaat en cliënt gebruikt in de strafzaak.

Voorts maken de leden van de NVSA en NVJSA zich zorgen over het voorgestelde maximum van twee rechtsbijstandverleners. Een gedetineerde cliënt heeft tijdens detentie niet alleen één of (afhankelijk van de omvang van de zaak) meer strafrechtadvocaten nodig, maar ook advocaten die gespecialiseerd zijn in andere rechtsgebieden. Bijvoorbeeld in het detentierecht, aansprakelijkheidsrecht, personen- en familierecht, vreemdelingenrecht en/of asielrecht. Het conceptbesluit stelt voor om de gedetineerde die een extra advocaat wenst, een met redenen omkleed verzoekschrift te laten indienen. Dit raakt het recht op vertrouwelijke communicatie met een advocaat en het recht op vrije advocaatkeuze. Deze inbreuk is in strijd met art. 6 EVRM. Daarnaast is niet onderbouwd hoe gedetineerden die laaggeletterd zijn, psychische problemen hebben of de taal niet spreken dit in de praktijk moeten doen.

Ten derde maken wij ons grote zorgen over de voorgestelde bevelsmogelijkheid, die op punten in strijd is met art. 6 en art. 8 EVRM. Het wetsvoorstel maakt onder meer mogelijk dat advocaten sommige gedetineerden alleen vanuit bepaalde plaatsen kunnen bellen. Hier moeten zij gebruikmaken van daar beschikbaar gestelde telefoons. Deze maatregel kan de vrije toegang tot een advocaat op bepaalde, cruciale momenten in het proces zodanig bemoeilijken dat dit een schending van art. 6 EVRM oplevert.

Wij verzoeken u zich woensdag over de voorgaande punten uit te spreken.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van de NVSA en de NVJSA,

Elpiniki Kolokatsi en Frederieke Dölle